

Prof. dr. sc. Ivica Prga

**PRIKAZ KNJIGE:
MODELI FINANCIRANJA NAMJENA
KOJE SADRŽE JAVNI INTERES**

Nakladnik: „Grafit – Gabriel“, Zagreb, 2011.

Urednici: **prof. dr. sc. Alen Stojanović**
prof. dr. sc. Vlado Leko

Knjiga „**Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes**“ nastala je kao rezultat znanstvenog projekta Ministarstva znanosti obrazovanja i športa pod naslovom „**Modeli tržišnog financiranja namjena od javnog interesa**“. Istraživački rad na projektu djelo je šestoro znanstvenika s katedre za Financije Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, na čelu s urednicima knjige prof. dr. sc. Alenom Stojanovićem, voditeljem projekta i prof. dr. sc. Vladom Lekom.

Knjigu čini devet istraživačkih cjelina, od čega su sedam rezultati istraživanja u okviru znanstvenog projekta, dok su prva dva rada u knjizi prethodni znanstveni radovi, čiji su rezultati potaknuli dodatna istraživanja u okviru znanstvenog projekta.

S obzirom da su znanja i raspoloživa literatura koja obrađuju područje financiranja namjena koje sadrže javni interes (obnova i razvoj, izvoz, poljoprivreda, stambeno zbrinjavanje, financiranje malih i srednjih poduzeća, financiranje studenata) u nas relativno nedovoljni, izdavanje knjige možemo označiti kao značajan izdavački poduhvat. U „**Predgovoru**“ urednici definiraju osnovni cilj ovog izdanja – „približiti problematiku onih privrednih grana, djelatnosti ili specifičnih namjena čijim se uspješnim ostvarenjem, osim pojedinačnih, ostvaruju i širi javni interesi“. Proračunski i tržišni modeli financiranja su u istraživačkim radovima kritički preispitani, polazeći od potrebe izgradnje modela tržišnog financiranja posebnih namjena, koji bi bio primjeren hrvatskom gospodarstvu. Ovakvim pristupom knjiga, osim znanstvene, dobiva praktičnu vrijednost, posebno u kontekstu članstva Hrvatske u Europskoj uniji, u kojoj će „model bespovratnih proračunskih potpora biti temeljito izmijenjen, a same državne potpore višestruko smanjene“. Kako naglašavaju urednici, knjiga ukazuje na slabosti „zatvorenog“ proračunskog modela financiranja, te sistematizira prednosti i nedostatke različitih tržištu „otvorenih“ modela financiranja. Kako ni iz jednog pojedinačnog izvora nije moguće trajno riješiti problem financiranja namjena od javnog interesa, najučinkovitije rješenje je model koji kombinira državne i privatne izvore.

U prvom radu u knjizi „**Financiranje posebnih namjena u kojima je sadržan javni interes**“, **Vlado Leko** pokazuje da niti država, niti privatno bankarstvo, nisu sami uspjeli zadovoljiti financiranje namjena koje sadrže javni interes. Modeli nepovratnih državnih potpora i model kreditnog financiranja preko posebnih državnih institucija uz potporu ba-

naka, su „zatvoreni sustavi“, s ograničenim brojem sudionika i ograničenim mogućnostima financiranja. Leko konstatira da razvoj financijskih tržišta omogućava „otvaranje“ sustava financiranja javnih potreba, putem dostupnih izvora s globalnog financijskog tržišta i sekuritizacije potraživanja.

Drugi rad, autora **Vlade Leke i Alena Stojanovića** „**Financijska isključenost**“ izlaže problematiku isključivanja određenih segmenata stanovništva s financijskog tržišta, odnosno ograničavanju korištenja kredita, tekućih i drugih bankovnih računa, štednih računa, platnog prometa i sl. Autori financijsku isključivost prepoznaju u racionalizaciji i smanjivanju troškova banaka, sužavanju klasične distribucijske mreže banke, strogim kreditnim uvjetima, standardizaciji „retail“ bankarstva, uskraćivanju prava na osnovne bankovne usluge i pojavi raznih oblika diskriminacije. Navodeći primjere zakonodavne prisile koja povećava socijalnu osjetljivost i pridonosi financijskom uključivanju, autori su svjesni da se povećanje financijske inkluzije ne može očekivati samo od zakona, već je potrebno promišljeno postupanje banaka. Ohrabruje činjenica da banke načela socijalne jednakosti ugrađuju u svoju korporativnu kulturu i svakodnevno poslovanje.

U radu „**Tradicionalne i suvremene tehnike financiranja posebnih namjena**“, **Anita Pavković** prezentira ulogu bankovnih kredita, leasinga, faktoringa, forfaitinga i sekuritizacija potraživanja. Kako dijelovi gospodarstva od javnog značaja nemaju dostatne tradicionalne izvore financiranja, svoju potražnju zadovoljavaju koristeći suvremene tehnike financiranja, sekuritizacije aktive i strukturnog financiranja. Pavković se u radu zalaže za komplementarnu primjenu različitih modela financiranja projekata posebnih namjena, putem tradicionalnih instrumenata, tako i tržišno usmjerenih instrumenata.

Branka Tuškan u radu „**Javno–privatno partnerstvo**“ prikazuje razvoj modela javno-privatnog partnerstva, njegovo značenje u financiranju projekata od javnog interesa, provedbu modela, glavne sudionike, modalitete i strukturu modela javno-privatnog partnerstva. Posebnu vrijednost rada čine primjeri financiranja projekata putem ovog modela (projekt odvodnje grada Dublina; izgradnja gimnazije i dvorane u Koprivnici). Autorica zaključuje da se, u nedostatku proračunskih sredstava, model javno-privatnog partnerstva pokazao dobrim rješenjem za realizaciju kapitalno zahtjevnih projekata, u kojima je sadržan javni interes.

U petom, šestom, sedmom, osmom i devetom dijelu knjige autori izlažu financiranje specifičnih gospodarskih segmenata u kojima je sadržan javni interes. **Branka Tuškan** u radu „**Modeli financiranja stambenog zbrinjavanja**“ ističe da je osnovni problem financiranja stambenog zbrinjavanja ograničenost raspoloživih izvora sredstava. Preispitivanje modela potaknuto je globalnom ekonomskom krizom, iniciranom problematičnom izvanbilančnom sekuritizacijom. Tuškan se opredjeljuje za „europski“ model financiranja dugoročnih kredita bilančnim izdavanjem osiguranih hipotekarnih obveznica, odnosno modela financiranja preko tržišta kapitala. **Ana Ivanišević Hernaus** u radu „**Financiranje poljoprivrede**“ daje prikaz zatvorenih i otvorenih modela, uloge banaka i suvremenih tržišnih mehanizama u financiranju poljoprivrede. Autorica se opredjeljuje za kombinirani model financiranja, u kome država osigurava preduvjete razvoja, a važnu ulogu dobiva uključivanje privatnog kapitala. **Jakša Krišto** u svome istraživačkom prilogu „**Poticanje razvoja i financiranje malih i srednjih poduzeća**“ prikazuje ulogu i značenje malih i srednjih poduzeća u razvijenim zemljama i Hrvatskoj, sustave njihovog poticanja i oblike financiranja ovog značajnog dijela gospodarstva. Autor navodi da su izvori financiranja trajan problem, što rezultira

nekonkurentnim položajem srednjih i malih poduzeća. Jedan od važnih oblika poticanja malog i srednjeg poduzetništva trebala bi biti njihova uključenost i informiranje o dostupnim programima i projektima koji su im na raspolaganju. U radu „**Sustavi financiranja izvoza**“ **Alena Stojanovića**, razmatraju se tehnike i oblici financiranja izvoza, prakse financiranja u razvijenim tržišnim privredama i temeljne odrednice sustava financiranja izvoza u Hrvatskoj. Autor naglašava da razlike u sustavima financiranja proizlaze iz karakteristika institucija uključenih u sustav, te opredjeljenja između sustava koji je oslonjen na državu ili sustava koji koristi financijsko tržište. Hrvatska zaostaje u financiranju izvoza u usporedbi sa sustavima država Europske unije, zbog čega Hrvatskoj predstoji unaprijediti postojeći sustav i razviti nove modele i tehnike financiranja. Takav pristup podrazumijeva angažman države, ali i aktivnu uključenost drugih institucija i cjelokupnog tržišta kapitala. U posljednjem dijelu knjige „**Financiranje visokog obrazovanja**“, **Alen Stojanović** istražuje primjerenost modela financiranja visokog obrazovanja polazeći od činjenice da je sustav visokog obrazovanja jedna od temeljnih komponenti socijalnog i ekonomskog napretka. Zbog kontinuiranog rasta troškova, sustav je opterećen problemom dostupnih, dovoljnih i povoljnih izvora financiranja. Hrvatska još uvijek nije izgradila učinkoviti model financiranja studenata, a pozitivni pomaci u regulatornom i institucionalnom smislu samo su dio rješenja modela financiranja visokog obrazovanja.

Izdavanje knjige koja obrađuje financiranje namjena koje sadrže javni interes inovativan je i pohvalan znanstveni i stručni poduhvat. Kritički pristup, propitivanje postojećih modela financiranja i upućivanje na najbolje prakse, samo su neke od vrijednosti ovoga rada. Knjiga će pružiti nova dragocjena znanja praktičarima u državnoj upravi, financijskim institucijama, polaznicima diplomskih, specijalističkih i doktorskih studija, i čitateljima koji će u knjizi pronaći niz inspirativnih rješenja za financiranje ovog važnog segmenta gospodarstva. Mišljenja smo da će istraživački i polemički način prisutan u knjizi i otvorenost ponuđenih modela financiranja, otvoriti put novim istraživačkim radovima na području financiranja namjena koje sadrže javni interes.